

УДК 141.319.8:2–18

М. О. Ключко
кандидат філософських наук,
голова Сумської обласної державної адміністрації

РАЦІОНАЛЬНО-КОНСТРУКТИВНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ КОНЦЕПТИ З'ЯСУВАННЯ СПЕЦІФІКИ РЕЛІГІЇ ЯК КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ СОЦІАЛЬНО ТА КУЛЬТУРНО ОРІЄНТОВАНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Актуальність проблеми. Розкриття сутності релігії як форми культури в сучасному освітньому процесі зазнає глибоких об'єктивних і суб'єктивних ускладнень. Завдання наукового викладання питань з історії та теорії релігії в процесі навчання як складника вищої освіти, формування наукового світогляду та раціонального творчого і конструктивного світовідношення молодих фахівців у наш час не завжди успішно вирішуються. Нестабільність у суспільній життєдіяльності, швидкі політико-економічні та соціальні зрушення, постаріння та зубожіння частини населення, поширення еміграції молоді, формування нових «вразливих» шарів соціуму є чинниками укріплення релігійної свідомості й активізації різноспрямованих релігійних конфесій. Водночас у вітчизняних навчальних програмах у вищих навчальних закладах зменшується загальний обсяг навчального часу, призначеного для вивчення соціально-гуманітарних дисциплін. На багатьох напрямках навчання релігієзнавство перетворюється на вибіркочну дисципліну, тобто інколи майже не вивчається. Із врахуванням стійких локально-географічних, етнічних, сімейних традицій підтримки відкрито маніфестованого чи дифузно-замаскованого релігійного виховання дітей і молоді, такі об'єктивні та суб'єктивні чинники в сукупності, на наш погляд, становлять передумови утворення ризику суттєвої ретардації (набуття застарілих, архаїчних, некритичних і конформістських форм) суспільної свідомості загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, пов'язаних із проблемою. Загалом в Україні збільшується кількість осіб, які пов'язують своє реальне життя або уявлення про його духовні аспекти з релігією, виконанням деяких культурних обрядів, підтримкою релігійних традицій тощо. Як підкреслюють автори соціологічного дослідження «Релігія і церква в українському суспільстві», що проводилось у в березні 2017 р., рівень релігійності населення зростає. Віруючими вважають себе 67% населення. Такими, хто вагається між вірою і невір'ям, на цей час визнали себе 12%. Невір'я або атеїзм засвідчили лише 7% опитаних, решта є або байдужими до питань віри (8%), або не визначилися в цих питаннях (6%). Рівень релігійності є вищим серед жінок, порівняно з чоловіками (73% і 60% відповідно), і в старших вікових групах, порівняно з молодшими – від 60% молодих людей 18–24 років до понад 70% осіб, старших 50 років» [6, с. 23 – 24].

У зв'язку зі значущістю зазначеного нами ризику та необхідністю формування умов для його попередження й обмеження звертаємо увагу на соціально та культурологічно орієнтовані напрями підготовки українських фахівців з вищою освітою. Як пишуть автори змістовної роботи теоретико-методологічного плану «Менеджмент соціокультурної діяльності як напрям наукового та технологічного знання», сукупність теорій і концепцій, що вживані в процесі підготовки фахівців із цього напрямку, швидко інтегрується на підґрунті об'єднуючих методологічних і технологічних підходів. Така система знань вже не є штучним поєднанням глибоко розмежованих галузей розроблення окремих рекреативних і просвітницьких технологій, як це було ще декілька років тому. «Відбувається все більш глибоке усвідомлення генеральної мети соціокультурної діяльності, яка полягає в задоволенні потреб вдосконалення індивіда, його пристосуванні до вимог суспільства та соціокультурного середовища, формуючому впливі на соціальні та етнічні групи. <...> Поглиблення віддзеркалення людино- та соціоформуючих запитів ідеології сталого розвитку сучасного суспільства є підґрунтям інтегруючих тенденцій у галузі,

перетворення її на самостійний продуктивний напрям науково-дослідницької діяльності. У своїй пізнавально-дослідній і організаційно-формуючій діяльності вона успішно поєднує загальнотеоретичне знання із практичною впливовою роботою із соціумами, мікрогрупами та окремими особами» [7, с. 8].

Формулювання мети та завдань статті. Основною метою статті є концентрація системи методологічних засад, що здатні слугувати орієнтирами в підготовці студентів спеціальностей, орієнтованих на виховну, соціально захисну, соціально формуючу роботу з різними соціальними групами населення, політичну та правову пропаганду, культурно-просвітницьку і культуротворчу діяльність. Завданнями статті є позиціонування вихідних принципів, що є необхідним методологічним і логіко-теоретичним підґрунтям розбудови навчальних курсів теоретичного та методико-технологічного змісту, пов'язаних із розглядом питань релігійної життєдіяльності суспільства, історії релігії та церкви, зв'язків релігійних конфесій і держави, релігійної свідомості, релігійного виховання, діяльності особи та релігійних і громадських установ у межах конфесійної громади тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вихідним принципом розбудови технології підготовки фахівців у сфері соціальної роботи з населенням, правової, культурно-просвітницької пропаганди, культурної творчості тощо є виконання вимоги Основного закону України про від'єднання освіти від релігії та церкви «Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова» [4, ст. 35]. Отже, процес навчання в державному вищому навчальному закладі орієнтований на надбання майбутніми студентами наукових знань, формування раціонального світогляду та світовідношення реалістичного розуміння сутності релігії та її розмаїтих і суперечливих соціокультурних функцій.

Проте спілкування зі студентами відкриває утруднення в якійсь реалізації освітніх завдань. Молода людина з повною середньою освітою сьогодні має значний обсяг природничих знань за скорочених програм суспільствознавчого циклу. Фрагментарно-емпірична, спрощена історична, соціальна, загальнокультурна поінформованість обумовлює суперечливість, несформованість світогляду. Це є причиною ускладнень у роз'ясненні студентам соціо- та культуроорієнтованих спеціальностей питань, пов'язаних з існуванням і функціонуванням релігії в сучасному суспільстві.

Основне протиріччя, що фіксується під час порушення питань ставлення до релігії, полягає у відносинах між накопиченими антирелігійними науково-природничими знаннями й об'єктивними фактами сталого «надісторичного» існування релігії, її популярності в різних вікових, етнічних, професійних соціальних групах, підтримки релігії з боку окремих відомих державних осіб, політиків, діячів мистецтва та бізнесу тощо.

Отже, викладання у вищих навчальних закладах формального курсу релігієзнавства є за сучасних умов неефективним. Знання «обраних» фрагментів історії та теорії релігії має доповнюватися провідними концептами науково-методологічного, філософсько-світоглядного, історичного та соціокультурного змісту, що підлягають дискусіюванню, глибокому цілеспрямованому науковому дослідженню в студентських курсових і дипломних роботах тощо. Поняття концепту в нашому дослідженні ми використовуємо в тих його значеннях, що передбачають усі види обґрунтування, умотивування, програмування та моделювання практичної,

пізнавальної діяльності або будь-яких інших видів світовідношення. Концепт – «єдинична» модель, образ, настанова, яка адресована конкретному предмету, явищу об'єктивно чи суб'єктивного буття, у сфері якого людина актуально або потенціально діє. Кожний із таких концептів є суттєвою методологічною вимогою щодо технології освіти сучасного фахівця відповідного напрямку знань. Система методологічних концептів, індивідуально засвоєних майбутніми фахівцями, втілена в професійно-практичній діяльності, поповнює компетентності спеціалістів соціальних і культурних галузей.

До фахово значущих концептів відноситься навчання студентів загальному теоретико-культурологічному підходу до розкриття сутності релігії. Для багатьох із них він несе в собі евристичну інформацію, оскільки сприяє руйнуванню міфотворюючого ставлення до релігії як до виключної форми суспільної свідомості. Формується знання про синкретичний характер матеріальної та духовної культурної діяльності на ранніх ступенях розвитку суспільства, доводиться практично-діяльнісний зміст ранніх форм дорелігійних і парарелігійних культурних складників життєдіяльності соціумів. Глибоко усвідомлюються системні зв'язки релігійно-культурних практик із буденною господарчою діяльністю, структуруванням соціуму, розподілом трудових, управлінських, соціально-педагогічних та ідеологічних функцій між членами соціуму, формуванням гендерних ролей, суспільних відносин тощо. З'ясується той факт, що ідеологічні складники релігії, образи духів, демонів, богів і Бога є пізніми і вторинними продуктами культурного розвитку. Відкривається існування в складі культурних практик несподіваних форм культуротворчої діяльності: комунікація з потойбічними утвореннями, спроби організації спільних із цими утвореннями видів (трудова, пошукова, карно-санкціонуючої тощо) діяльності; збереження, догляд, годування, одягання, покарання істот або культурних артефактів, що втілюють у собі релігійно-міфологічні образи. Отже, вихідною методологічною позицією, що формується в майбутнього фахівця, є теза: релігія є синкретичною формою соціокультурної діяльності, не тотожною тим уявленням, що нав'язуються сучасними пропагувачами релігії. Її справжній зміст є складною соціокультурною системою, синтезом розмаїтих духовних і матеріальних практик, фантазійних образів, міфологем, ідеологем тощо.

Раціональні професійні компетентності повинні ґрунтуватися на формуванні історичного погляду на ґенезу та розвиток релігії. Проблема походження релігії зазвичай спонукає студентів до загострених дискусій. Але в них переважно демонструються розходження результатів релігійної або безрелігійної інкультурації в традиційно орієнтованій або індіферентній сім'ї. Найбільш продуктивними у формуванні раціонального світогляду є обговорення питань про безрелігійну добу в історії людства, про ранні форми парарелігійної соціокультурної діяльності, в якій загалом відсутнє уявлення про богів або Бога, про розмаїття сучасних релігійно-світоглядних систем. Водночас виявляються наслідки спроб наближення державної шкільної освіти та релігійного виховання, а також результати роботи деяких недостатньо підготовлених педагогів. Змістом науково-теоретичного, раціонального погляду, що повинен бути сформованим, є погляд соціокультурний. Розуміння того факту, що все розмаїття форм духовної життєдіяльності, будь-які ідеологічно-світоглядні та практично-культурні системи є продуктом багатотисячолітньої творчої діяльності людства є чинником, який продуктивно підштовхує до самостійного поглиблення в історико-культурологічні проблеми. Раціонально-наукова теза «Людина та соціум є творцями власних систем духовного ставлення до світу, а також технік і технологій будь-яких культурних практик» постає методологічним орієнтиром мислення молодого фахівця, на якому ґрунтується логіка роздумів і розбудови всієї системи світогляду і професійних компетентностей.

Етнокультурний погляд на сформульовану проблему за сучасних умов органічно пов'язується із крос-культурним і

мультикультурним науково-теоретичними та політико-правовими підходами. Водночас вважаємо доцільним поглиблення історико-генетичних уявлень про розмаїття типів духовної соціокультурної діяльності. Знайомство з історичними і сучасними етносами, що були або є носіями дорелігійних, парарелігійних, суто релігійних (політеїстичних і монотеїстичних) культурних і культурних систем, що сьогодні загалом іменуються терміном «релігія», поглиблює фахові компетентності. Принциповою позицією, що становить конструктивну професійну компетентність фахівця, є уявлення про те, що більшість сучасних суспільств є плюралістичними за своїми етно-генетичним корінням. Розмаїття етнічного складу обумовлює збереження плюралістичності культурних, світоглядних, релігійних, побутово-господарчих рис, властивостей, орієнтацій тощо. «У культурному відношенні плюралістичне суспільство є об'єднанням, в якому спільно проживають різні культурні групи із загальною соціальною і політичною структурою» [5, с. 374]. Поглибленню такої компетентності є обговорення відомих протилежних підходів до розуміння особливостей плюралістичного суспільства та шляхів його подальшого розвитку. Згідно з першим підходом, існує «плавлений котел», в якому «меншість мейнстрима» асимілюється мейнстримом (головним вектором культурного розвитку – *М. К.*). Нечисленні культурні групи, за законами історичної синергетики, зазвичай, поступово цепають, тому що їхні мови, звичаї, традиції, фольклор і міфи, релігійні вірування, побутові форми життєдіяльності, навички гендерної та соціально-педагогічної поведінки поглинаються панівною культурою. Другий теоретичний підхід є за своїм змістом «мультикультурним». Його прибічники доводять реальність історичного існування «мозаїки» етнокультурних груп, які попри все підтримують власну культурну самобутність як етнозберігаючу цінність. Їхня життєдіяльність у плюралістичному суспільстві пов'язана з необхідністю підтримки загальних норм і регуляторів – державного устрою, законодавства, суспільного політико-економічного та господарчо-економічного укладу, політичних угод тощо [5, с. 374 – 375].

Соціально-економічний і соціологічний погляд становлять провідний концепт у професійно-науковому розумінні сутності релігії. У класовому глибоко розшарованому за рівнями добробуту суспільстві значущість соціально-економічних чинників генерування та наслідування релігійності посідає перше місце. Страх перед природними стихіями відступає на фоні усвідомлення соціальної несправедливості. Економічна бідність, злиденність, голод, неподобність соціально-економічного розшарування суспільства на кожному ступені історичного розвитку і протягом життя кожного окремого покоління наново генерує релігію. Усвідомлення релігії як соціокультурного феномену, який не просто «підтримується» кимось протягом тисячоліть, а безліч разів народжується в оновлених формах («ззовні нова, стара у суті», або, навпаки, «ззовні одвічна», але нова за справжнім соціальним і культурно-політичним змістом – *М. К.*) є принципово інноваційним концептом і складником сучасних фахових компетентностей.

Гносеолого-логічні, когнітивні, дидактичні проблеми формування релігійного й антирелігійного світогляду також є об'єктом розгляду в освітньому процесі соціального та культурологічного напрямів. Безрелігійне світовідношення у своїх початкових, юнацьких формах є віддзеркаленням буденної практики, шкільного навчання та сімейного виховання, вільного від релігійних впливів. На цьому ступені молода людина здатна лише до сприйняття й оцінювання світу в його безпосередній даності як сукупності феноменів. Проте свідомість, озброєна фаховими компетентностями, здатна до з'ясування сутності релігії, тих протиріч і ризиків у соціальній і індивідуальній життєдіяльності, що є її продуктами та наслідками. Отже, складником професійних компетентностей є концепт непізнаності та стихійності природи, Космосу, процесів об'єктивного розвитку тощо. Обмеженість наукових знань, некерованість проявів прогресу та регресу, конструктивних і деструктивних природних, соці-

альних, культурних явищ є джерелом когнітивних і гносеологічних утруднень, що не подолані протягом тисячоліть. Вплив на людську психіку непізнаних природних, соціальних, технічних, політичних чинників породжує страх, відчуття залежності від могутніх зовнішніх сил, безсилля, другорядності людини, присутності у власному житті чогось трансцендентного тощо.

Сприяє формуванню реалістичних уявлень про сучасний стан релігійної життєдіяльності суспільства ознайомлення студентів з інформацією про розгортання міжконфесійних відносин на тлі крос-культурних, крос-етнічних, міждержавних геополітичних суперечок. Не втрачає свій актуальності геополітичний розгляд питань релігійного екстремізму, фанатизму тощо. Ми вважаємо доцільним знайомство студентів з опублікованою у квітні 2016 р. доповіддю Комісії Сполучених Штатів Америки (далі – США) з міжнародної релігійної свободи (USCIRF). Ця Комісія є незалежним консультативним органом уряду США, який створений Конгресом і працює незалежно від держдепартаменту. Її завданням є моніторинг дотримання свободи релігії в усьому світі та розроблення політичних рекомендацій для президента, держсекретаря і Конгресу. USCIRF засновує рекомендації на стандартах, викладених у Загальній декларації прав людини й інших міжнародних документах. Щорічний звіт 2016 р. охоплює період з 1 лютого 2015 р. по 29 лютого 2016 р., хоча іноді в ньому згадуються значні події, що мали місце після зазначеного періоду. У звіті Комісія вперше включила Росію в число країн із високим рівнем релігійної несвободи разом із 15 іншими державам. Водночас фахівці назвали Росію унікальною серед країн із релігійною несвободою, оскільки тільки вона «розширила свою репресивну політику на території сусідньої держави». «Зростає ксенофобія та відсутності толерантності, зокрема й антисемітизм, веде до насильницьких злочинів і убивств на підґрунті ненависті, які часто кояться безкарно» [1, с. 6]. До переліку «країн, що викликають особливе занепокоєння» аналітики рекомендують додати Пакистан, Центрально-Африканську Республіку, Нігерію, Сирію та В'єтнам. До країн, в яких наявні офіційно визнані порушення релігійної свободи, належать Бірма, Китай, Еритрея, Іран, Північна Корея, Саудівська Аравія, Судан, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан. Організація Об'єднаних Націй повідомляє, що з початку військових подій на Донбасі 2014 р. по листопад 2015 р. внаслідок російської агресії загинуло понад 9 тис. осіб, майже 18 тис. були поранені. Більше 2 млн. осіб, серед яких тисячі євреїв, мусульман, протестантів і представників інших релігійних меншин, які зазнали диску та дискримінації, залишили регіон [1, с. 9].

До складу професійних компетентностей майбутнього фахівця соціальних і культурних напрямів, безумовно, входять такі, набуті в освітньому процесі особистісні якості, як здатність до емпатії із представниками різних релігійних культур, носіями незвичних світоглядів, вміння успішної комунікації. Незважаючи на важку геополітичну ситуацію і соціально-економічні проблеми, соціологічні дослідження підтверджують: «Українське суспільство залишається загалом толерантним до сповідання різних релігій. Як і раніше, переважна більшість (75%) громадян вважають, що «будь-яка релігія, яка проголошує ідеали добра, любові, милосердя і не загрожує існуванню іншої людини, має право на існування» (50%), «всі релігії мають право на існування як різні шляхи до Бога» (25%). <...> Лише 6 опитаних підтримали твердження «істинною є лише та релігія, яку я сповідаю» [6, с. 25]. Водночас автори соціологічного дослідження звертають увагу на значну частку (17%) тих, хто вважає, що право на існування в Україні мають лише традиційні релігії. Фахівець із соціальної роботи, соціокультурної діяльності обов'язково зазнає психологічних і морально-етичних коливань, невпевненості, проявів антипатії до тих чи інших незвичних або незрозумілих для нього виявів релігійності та культових дій, проявів психології віруючих. Проблема формування етнічної та релігійної толерантності,

поваги і доброзичливості є соціально-психологічною та технологічно-педагогічною проблемою.

Релігія як форма соціальної свідомості є різнобічним і суперечливим феноменом. У багатьох своїх історичних і сучасних формах вона наділена ірраціональними функціями, гальмуючими активність, інноваційність, креативність віруючої або індиферентної людини. Вимога толерантності не заперечує об'єктивного існування в сучасному соціокультурному середовищі фанатичних, екстатичних, соціально та психологічно деструктивних і відкрито екстремістських релігійних культів. Але в багатьох своїх формах вона здатна виконувати корисні культуротворчі, моральні, виховні функції [2, с. 235 – 236].

Релігія і релігійність в її індивідуально-особистісному існуванні охоплює як почуттєво-емоційну, емоційно-фантазійну, так і розумово-логічну, теоретико-логічну сфери психіки. Релігія як форма індивідуальної та соціальної свідомості є формою пізнання і самопізнання. Буття релігії в соціокультурному середовищі й артефактах пов'язано з розвитком мистецтва, моралі, науки, логіки, різноманітних філософських систем. Релігійні й антирелігійні дискурси на різних етапах розвитку людства були і є світоглядними і методологічними засадами розроблення низки новацій у сфері філософської думки, а також природознавства, суспільствознавчих, людинознавчих наук тощо [3, с. 9].

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків. У системі сучасних професійних знань, що надаються майбутнім фахівцям у процесі соціально орієнтованої та культурологічної освіти, вимоги щодо принципово наукового, раціонального ставлення до релігії та сукупності релігійних артефактів у складі духовної та матеріально-практичної сучасної культури є фундаментальними світоглядними, поведінковими концептами. Методологічною основою професійних компетентностей є уявлення про релігію як складний багаторівневий соціокультурний феномен. На такому підґрунті набувається вміння аналітично осмислювати цілісну релігійну систему й окремі релігійні артефакти. На засадах раціональних і конструктивних світоглядно-методологічних концептів відбувається розвиток і поглиблення індивідуального світогляду фахівця, проводиться наукові дослідження в процесі роботи над курсовими та дипломними проектами, відбувається запровадження технологічних моделей у навчально-практичній підготовці та на робочому місці.

Предметом подальших наукових розвідок, зокрема й у студентських курсових і дипломних роботах, на наш погляд, повинні бути дослідження чисельних соціокультурних проблем, серед яких: поглиблення протиріч між релігійною свідомістю та культовою і конфесійною діяльністю; питання про соціальні, культурні, соціально-політичні функції релігійної свідомості та культової діяльності; соціальні дослідження проблеми індивідуального вибору між науково-раціональним, конструктивним світоглядом і світовідношенням і релігійною вірою, повторювання традиційних категорій у характеристиці світоустрою; питання про сучасні прояви та майбутні ступені загальної кризи релігії; питання про соціокультурні технології, що впливають на рух від релігійних до позарелігійних і науково-раціональних форм свідомості та практичного світовідношення тощо.

Література

1. Ежегодный отчет 2016 г. Комиссии США по международной религиозной свободе (USCIRF) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.uscirf.gov/sites/default/files/Russia%202016_Russian.pdf.
2. Ключко М.О. Протиріччя релігійного світогляду / М.О. Ключко // Гілея: науковий вісник : збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 93(2). – С. 234–237.
3. Ключко М.О. Осягнення божественного в людському бутті : філософсько-антропологічний аналіз : дис. ... канд. філос. наук ; спец. 09.00.04 «Філософська антропологія та філософія культури» / М.О. Ключко ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2015. – 214 с.

4. Конституція України : документ 254к/96-вр, чинний, поточна редакція // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. – Редакція від 30.09.2016 р., підстава 1401–19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.

5. Кросс-культурна психологія : дослідження і застосування / Джон Беррі, Айп Пуртінга, Маршалл Сигалл, Пьер Дасен. – Харків : Гуманитарний центр, 2007. – 560 с.

6. Церква, суспільство, держава у протистоянні викликам і загрозам сьогодення // Інформаційні матеріали, підготовлені до чергового засідання постійно діючого Круглого столу «Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин» 24 травня 2016 р., за сприяння Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні. – К., 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://razumkov.org.ua/uploads/article/2017_Religiya.pdf.

7. Щербина-Яковлева О.Ю., Щербина А.М. Менеджмент соціокультурної діяльності як напрям наукового та технологічного знання : [навчально-методичний посібник] / О.Ю. Щербина-Яковлева, А.М. Щербина ; за заг. ред. О.Ю. Щербини-Яковлевої. – Ч. 1 : Дидактика, логіка, методологія. – Суми : ФОП С.П. Цьома, 2017. – 198 с.

Анотація

Клочко М. О. Рационально-конструктивные методологические концепты понимания специфики религии как компетентности студентов социально и культурно ориентированных специальностей. – Стаття.

У статті розглядаються методологічні проблеми висвітлення специфіки релігійних феноменів у процесі підготовки фахівців із соціальної роботи та культурної діяльності.

Встановлено, що методологічним підґрунтям професійних компетентностей є уявлення про релігію як складний багатоваріантний соціокультурний феномен.

Позиціонуються принципи організації навчання, спрямовані на обмеження ризику формування ретардованого типу свідомості.

Висвітлено специфіку методологічних засад, які спроможні бути орієнтирами в підготовці студентів спеціальностей, орієнтованих на виховну, соціально захисну, соціально формуючу роботу з різними суспільними групами населення, політико-правову пропаганду, культурно-просвітницьку та культуротворчу діяльність.

Ключові слова: релігійна культура, релігійна діяльність, релігійна свідомість, релігійне світовідношення, технології навчання.

Аннотация

Клочко Н. А. Рационально-конструктивные методологические концепты понимания специфики религии как компетентности студентов социально и культурно ориентированных специальностей. – Статья.

В статье рассматриваются методологические проблемы освещения специфики религиозных феноменов в процессе подготовки специалистов по социальной работе и культурной деятельности.

Установлено, что методологическим основанием профессиональных компетенций является представление о религии как о сложном многоуровневом социокультурном феномене.

Позиционируются принципы организации обучения, направленные на ограничение риска формирования ретардированного типа сознания.

Освещена специфика методологических основ, которые способны быть ориентирами в подготовке студентов специальностей, ориентированных на воспитательную, социально защитную, социально формирующую работу с различными общественными группами населения, политико-правовую пропаганду, культурно-просветительскую и культуротворческую деятельность.

Ключевые слова: религиозная культура, религиозная деятельность, религиозное сознание, религиозное мироотношение, технологии обучения.

Summary

Klochko M. O. Rational and constructive methodological conceptions in the studying of the specificity of religion as the competences of students of social and cultural oriented professions. – Article.

The article deals with methodological problems of studying the specifics of religious phenomena in the process of training the specialists in the field of social work and cultural activities.

It is established that the methodological basis of professional competencies is the idea of religion as a complex multilevel sociocultural phenomenon.

The principles of training organization are aimed at limiting the risk of forming a retarded type of consciousness.

The specifics of the methodological foundations that can guide the preparation of students specializing in educational, socially protective, socially forming work with various social groups of the population, political and legal propaganda, cultural and educational and culturalcreative activity are highlighted.

Key words: religious culture, religious activity, religious consciousness, religious attitude, teaching technologies.